

vrijdag 08 mei 2009

Langelegd door oorlog in je hoofd

Door ANNEMART VAN RHEE

AMSTERDAM –

Ze heet Sylvia en is 33 jaar. Met haar bovengemiddelde intelligentie en imponerende bos haar en ogen zou de wereld aan haar voeten moeten liggen. Dus niet. Angst begrenst juist haar bestaan.

Michiel van Erp: 'De première van de film zien met de hoofdpersonen erbij zou geweldig zijn.' FOTO KOEN VAN WEEL

Sylvia blijkt bang voor het donker. Zo bang dat ze niet durft te slapen, ze waakt soms wekenlang waardoor ze zich geradbraakt voelt. Zelfs wanneer een therapeut naast haar bed zit, houdt ze haar jas en schoenen aan onder de dekens. Elke seconde startklaar om te vluchten.

Documentairemaker en observator Michiel van Erp (45) - Pretpark Nederland, Vergeet mij niet - werkte twee jaar lang aan de film Angst. Een ontroerend en confronterend portret over mensen met oorlog in hun hoofd. Zo staat de 23-jarige Dieuwke elke dag twee uur onder de douche, omdat ze zich anders vies voelt. Een hele vooruitgang vertelt haar moeder, want eerder schrobde ze zich minstens drie uur, totdat haar huid openbarstte. Onbezorgd feesten met haar vriendinnen of zomaar een weekendje weg zitten er voor Dieuwke nog steeds niet in.

Apotheker John (56) zag zijn leven aan diggelen gaan na een onverklaarbare paniekaanval in de tram. Sindsdien mijdt hij afgesloten ruimtes en blijken bruggen en zelfs zijn eigen balkon onneembare vestingen. Alleenstaande moeder Nienke (45) kan geen stap verzetten zonder dat ze zich afvraagt of ze wel beantwoordt aan het beeld dat anderen van haar hebben. Wanhopig zien we haar tegenover psychiater Bram Bakker zitten.

Eén op de vijf

Van Erp volgde zes Amsterdammers die kampen met redeloze dwangneuroses of angstproblemen. Een herkenbaar hedendaags thema: statistieken leren dat één op de vijf Nederlanders zo'n stoornis ontwikkelt. Van Erps researcher René van 't Erve kwam ook met het idee omdat hij het fenomeen van dichtbij kende. Van Erp: „Toen ik de film aan vrienden en bekenden liet zien, trof het me dat ik vaak hoorde: ik heb ook last van paniekaanvallen. Dat had ik niet verwacht. Kortom: het zit meer in ons dan we zelf durven toegeven. Tevens is het iets verborgens en dat vond ik een mooi gegeven voor een film. Je loopt door de stad en je denkt: die gaat naar zijn werk, die doet boodschappen, die gaat gezellig op bezoek bij familie. Maar intussen zijn er veel mensen bij die in therapie zijn of worstelen met zichzelf.”

Is het in zijn ogen geen luxe- of welvaartsaandoening? „Nee, dat denk ik niet. Vooral de laatste jaren zijn er steeds meer angstpatiënten bijgekomen. Dat komt doordat het beeld van het vredige Nederland van de jaren '50 haaks staat op hoe we nu leven. De huidige maatschappij zorgt voor onrust, we voelen ons nergens veilig, gaan gebukt onder het schoonheidsideaal en moeten constant presteren. Dat levert stress op. Bovendien denk ik dat we ons bang laten maken. Deels door de stortvloed aan informatie. Je wordt bijvoorbeeld bang gemaakt voor moslims, voor ziektes. Kijk naar de berichtgeving over het drama op Koninginnedag of de Mexicaanse griep. Wel geldt: je laat zelf toe of het grip krijgt op je. Zelf leid ik een beheerst leven, waardoor ik ervoor zorg dat angst mijn leven niet bepaalt. Ja, je moet me niet op het dak van de Martinatoren neerzetten, vind ik niet prettig.”

Verbijsterend

Volgens de documentairemaker was het een enorme toer om geschikte mensen te vinden én toestemming te krijgen hen te filmen. „Ik bedoel: je bent al in de problemen en dan ga je dat ook nog eens tonen. Verder wilden we de hele waaier aan alledaagse angsten weergeven. Geen spinnenfobie, maar wezenlijke obsessies die iets zeggen over het moderne leven. Daarom hebben we Gerard gevolgd die door potenrammers in elkaar geslagen is en iemand als Dieuwke. Het ene trauma is concreet en aanwijsbaar, het andere niet. Maar ik neem ze allebei even serieus: de oorlog in hun hoofden beheerst hun realiteit. Wat is nou één minuut in bed liggen met het licht uit? Ik denk er niet over na. Als je zo bent als Sylvia is het nauwelijks te doen. Ik vond het verbijsterend en onvoorstelbaar dat zoiets extreems bestaat.”

Van Erps eerdere werk, onder meer de portretten over de vermaaksindustrie en fileleed in Nederland, kenmerkt zich door een meer lichtvoetige toon en een flinke portie humor. In en om Angst wordt bepaald niet veel gelachen. „Toch gaat ook deze film over personen die stapjes proberen te zetten om de kwaliteit van hun leven te verbeteren. En ik had na die grappigere documentaires behoefte ander terrein te verkennen, kijken hoe ik nu met mijn vakmanschap zou omgaan. Af en toe moet je jezelf dwingen tot iets nieuws.”

Van Erps meest recente project blijkt een film over koningin Beatrix waarover hij niet veel kwijt wil. En over twee weken begint bij de VARA een nieuwe reeks Welkom in Nederland waarin autochtoon Nederland allochtoon Nederland probeert te begrijpen. Maar dit weekend concentreert hij zich op de première van Angst morgenavond in Het Ketelhuis. Dat heeft nog wat voeten in de aarde, beseft hij. John zal de steile trappen moeten bedwingen voordat hij in de zaal kan plaatsnemen en Sylvia moet moed opbrengen wanneer het licht dooft. „Maar ik hoop echt samen met de hoofdpersonen de film te bekijken. Dat zou geweldig zijn.”

Angst is vanaf donderdag in de bioscoop te zien.